curs 16

Inconstientul si agresivitatea distructiva

Este clar ca descoperirea inconstinetului pe o baza clinica s-a realiza prin legatura cu sexualitatea. Agresivitatea joaca un rol neglijat in primele teorii ale lui Freud, si este considerata doar un mijloc de manifest a instinctului de autoaparare in masura in care in calea satisfacerii acestor instincte apar probleme.

Prima teorie despre instincte axeaza viata pe instinctul sexual si instinctul de autoaparare. In 1908, Adler subliniaza importanta agresivitatii, inainte ca Freud sa acorde atentie acestei teorii.
1924 – Freud, in ***a doua teorie*** despre instincte, isi schimba optica despre agresivitate si o trateaza cu totul altfel, devine instinct de sine statator si mai mult devine un fel de model al instinctualitatii.

Importanta agresivitatii intereseaza psihanaliza, fiind un fenomen major in lumea contemporana, iar de rezolvarea problemei agresivitatii depinde continuitatea societatii.

Alt elan legat de a doua teorie, este faptul ca Freud nu se mai limiteaza la biologie, anatomie ci se duce si spre filozofie (ex.: explicarea enigmei vietii). Dupa 1920 enigma vietii poate fi explicata prin infruntarea dintre Eros si Thanatos.(principii ultime ale lumii in filosofia greaca)
Pansexualism: este doar o legenda care s-a nascut pe baza unor informatii incomplete.

THANATOSUL (instinctul/ pulsiunea mortii): prin el, Freud intelege acea categorie de forte instinctuale sau pulsionale care tind spre reducerea absoluta a tensiunilor din organismul viu, spre reducerea vietii la stadiul anorganic care a precedat-o.

Fenomenul de transfer este un ***fenomen repetitiv*** (in plan psihic principiului mortii ii corespunde principiul repetitiei) care actioneaza dincolo de principiul placerii si ar fi dincolo de exemplul clinic. Sindroamele nevrotice, cele obsesionale au un caracter evident repetitiv iar sindromul nevrotic este el insusi o reptitie a unui vechi conflict infantil.

Dupa Freud acest instinct al mortii ar actiona in fiecare celula si asta il deosebeste de instinctul sexual care este apanajul celulelor care asigura reproducerea, in timp ce thanatosul ar actiona in fiecare celula. Acest instinct au aparut odata cu viata si incerca sa rezolve pulsiunile vietii prin fuga in anorganic.

In mod originar agresiunea este distructiva respectiv autodistructiva.
Cum se explica agresiunea organismelor vii intoarsa spre lume? Explicatia lui Freud: aceasta transformare a autoagresiunii este efectul interactiunilor dintre Eros si Thanatos. Erosul (instinctul vietii) urmareste, spre deosebire de Thanatos, scopul de a mentine viata, de a amplifica viata si de a crea aglomerari umane din ce in ce mai complicate. Prin **EROS** *intelegem acele forte instinctuale care urmaresc conservarea si dezvoltarea vietii, de aici si denumirea de eros sau instinct al vietii.*
Unul din mijloacele cele mai eficiente pentru atingerea acestui scop este aglomerarea de elemente vitale, asocierea in elemente tot mai mari a elementelor simple.

Erosul ca instinct al vietii are doua componente: *instinctul sexual* si *instinctul de autoconservare*. Aceasta situare a acestor doua instincte in acelasi sistem este o innoire importanta a celei de-a doua teorii despre instincte.

In prima teorie despre instincte infruntarea dintre instinctul sexual si instinctul de autoconservare era o confruntare intersistemica (siatemul Eului si Inconstient). In a doua teorie despre instincte, vechii adversari ireductibili se afla in continuare in tensiune numai ca aceasta tensiune este o tensiune intrasistemica in cadrul aceluiasi sistem, numit Eros. Cele doua principii antagoniste din prima teorie (principiul placerii si principiul realitatii) se opun si ele acum in cadrul aceluiasi sistem.

Modificari la noua teorie despre instincte:

1. Inconstientul din perspectiva acestei a doua teorii nu mai are doar continuturi sexuale cum era in prima teorie despre instincte, ci are si continuturi legate de Thanatos. Accentul pus de noua teorie nu mai cade asupra sexualitatii ci asupra agresivitatii distructive si autodistructive.
2. Nu sexualitatea constituie principalul adversar al culturii ci acest rol il preia instinctul mortii. Mai mult decat atat in societatile represive la adresa instinctului sexual (care este componenta esentiala a Erosului), creste forta distructivitatii si a autodistructivitatii.
3. O alta innoire este descrierea unor modalitati de prelucrare psihica a agresivitatii. In prima teorie Freud descrie mijloacele psihice de a modifica instinctele sexuale, in ce-a de-a doua teorie descrie ca instinct de prelucrare a energiilor instinctul agresiv. Pentru a diferentia aceste mijloace Freud spune: „ daca o tendinta pulsionala este supusa refularii, partile sale libidinale se transforma in

simptome iar componentle sale agresive in sentiment de culpabilitate.”(in „Disconfort in cultura”) Sentimentul de vinovatie (care este o rezultanta a prelucrarii psihice a agresivitatii) este unul din principalii adversari ai fericii omului, „cu cat suntem mai morali, cu atat tensiunea interna si sentimentul de culpabilitate care o provoaca cresc. Sentimentul de culpabilitate se manifesta clinic sub forma „reactie terapeutica negativa” – fenomen paradoxal, cu cat lucrurile in terapie merg mai bine, cu atat reactia patologica a pacientului este mai grava. (sentimentul de culpabilitate nu permite pacientului starea de bine).

4. Notiunea intricare/dezintricare
   Prin intricare trebuie inteleasa combinarea celor doua instincte. Cu cat actioneaza izolat cu atat formele de patologie sunt mai grave. Ex ambivalenta afectiva (ex de dezintricare): cele doua forte actioneaza separat si pe rand.

Agresivitatea in psihanaliza contemporana

Una din temele foarte controversate ale psihanalizei este existenta sau non-existenta acestui instinct al mortii despre care a vorbit Freud.
Exista doua directii mari: -psihanaliza franceza care incearca sa mentina conceptele si teoria franceza nemodificate in ceea ce este esential, pledeaza pentru existenta thanatosului si il utilizeaza teoretic si clinic. -exista si orientarea anglo-saxona care , cu diferenta de nuante sustine ca acest concept al instinctului mortii este o ipoteza speculativa, fara baza de sustinere clinica. Ar trebui sa se renunte la aceasta teorie deoarece teoretic, incurca mai mult decat rezolva. Alte explicatii:
-anxietatea nu are nevoie pentru a fi explicata de existenta instinctului mortii pt ca ea este mai bine lamurita de anumite trairi din copilarie legate de desprinderea individului de obiectul primar, respectiv de mama.

- o pozitie aparte o ocupa M. Klein care mentine notiunea de instinct al mortii propunandu-si sa rescrie manifestarile sale cele mai timpurii (din primul an de viata).

Agresivitatea orala acopilului se exprima in fantasmele sale sadic-orale in care isi insuseste interiorul trupului matern, il incorporeaza si distruge cu cruzime.

Comparatie intre psihanaliza si etologie

Freud a declarat ca sentinta definitiva o va da etologia. Etologia exista si intr-adevar s-a ocupat foarte mult de agresivitatea la animale/fiinte sociale. Konrad Lorencz spunea: „ipoteza freudiana este o ipoteza nu numai inutila ci si falsa dpdv al biologului. Falsitatea ipotezei freudiene ar proveni din ideea ca in mod originar agresivitatea este autodistructiva”. Etologia demonstreaza ca agresivitatea este un instinct ca toate instinctele care isi propune conservarea si dezvoltarea vietii. Pentru ca la om viata este un razboi a tuturor impotriva tuturor. Faptul ca gandirea de dinainte de etologie considera agresivitatea ca pe raul cel mai mare s-ar datora unei viziuni care antropologiza lumea. Agresivitatea, componentele agresive sunt controlate de anumite inhibitii innascute care mnetin agresivitatea in limite constructive. Datorita acestor inhibitii in cadrul grupului ranirea grva a adversarului este un fenomen grav.